

2. Симоненко Н.О., Мостепанюк Л.О. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 7(35). С. 511–525.

3. Сезонов В.С. Поняття документа у криміналістиці. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 215–224. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.22>.

4. Про інформацію: Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ в редакції Закону № 2938-VI від 13 січ. 2011 р. з наступними змінами. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

5. ДСТУ 2732:2023. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2024.

6. Бондаренко О. С. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2016. 263 с.

7. Babanina V., Ivashchenko V., Grudzur O., Yurikov O. Criminal protection of children's life and health: international experience. *Revista Cuestiones Politicas*. 2021. Vol. 39. № 71. P. 350–365. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.18>.

Груздь Олександр Іванович,

завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Проценко Олександра Віталіївна,

здобувач вищої освіти Донецького державного університету внутрішніх справ

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА
СЛІДЧИХ ПОМИЛОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Сучасний етап функціонування системи кримінальної юстиції України відбувається в умовах безпрецедентного рівня напруження, спричиненого масштабною збройною агресією

російської федерації. Умови воєнного стану створили комплексний трансформаційний тиск на правоохоронні інститути, що, з одного боку, прискорює їх адаптацію до нових загроз, а з іншого – формує значну кількість процесуальних, тактичних і методичних помилок, які негативно впливають на якість, ефективність і законність досудового розслідування. Виявлення таких помилок та їх криміналістичний аналіз набувають критичного значення у контексті забезпечення верховенства права, дотримання прав людини та збереження доказової спроможності кримінальних проваджень.

Криміналістика сьогодення розглядає профілактику слідчих помилок як міждисциплінарний феномен, що поєднує правові, методологічні, тактичні та технологічні елементи. В той же час воєнний стан суттєво ускладнює роботу слідчих підрозділів, підвищуючи ризик допущення помилок під час фіксації, збирання та оцінки доказів. У таких умовах якісне криміналістичне забезпечення стає ключовим інструментом для збереження доказової інформації та забезпечення об'єктивності розслідування, що передбачає системне виявлення причин їх виникнення, класифікацію за ступенем впливу на результати провадження, а також визначення можливостей їх попередження. З методологічної точки зору такий аналіз спирається на використання сучасних цифрових інструментів, включно з криміналістичною експертизою цифрових слідів, інтелектуальними системами обробки інформації, методами просторово-часового аналізу та технологіями OSINT. Використання цих засобів дозволяє оперативніше виявляти розбіжності в показах, помилки при документуванні доказів, неточності у фіксації подій та інші дефекти слідчої діяльності [1].

У зв'язку з цим виникає необхідність впровадження системи превентивних заходів, що дозволяють мінімізувати ймовірність допущення помилок ще на етапі планування слідчих дій. Зауважимо, що реаліях активних бойових дій особливої уваги потребує питання криміналістичної профілактики помилок, яка полягає у запровадженні системи превентивних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків процесуальних дефектів ще на етапі планування слідчих (розшукових) дій. До таких заходів належать: попередній аналіз слідчих ситуацій, використання електронних протоколів, впровадження автоматизованих систем контролю відповідності доказових матеріалів встановленим стандартам. Підвищення рівня

аналітичної підготовки слідчих і криміналістів також розглядається, як ключовий чинник зниження ймовірності допущення тактичних, логічних або методологічних помилок [2].

Таким чином, реалізація превентивних заходів потребує науково обґрунтованого підходу до аналізу методик і оцінки ризиків, що виникають у складних умовах роботи слідчих підрозділів. Тобто відпрацювання ефективних методик і запобігання помилок дозволяє підвищити надійність досудового розслідування навіть в екстремальних обставинах. Суттєвими факторами також постають кадрові ротації, підвищене навантаження на слідчі підрозділи, обмежені можливості доступу до місць події та неналежна координація між суб'єктами безпекового сектору. У сукупності це створює сприятливе середовище для тактичних та процесуальних помилок, що знижують доказову цінність отриманих матеріалів.

Варто відзначити, що дослідження помилок, пов'язаних із недостатнім урахуванням специфіки військового середовища, в якому відбувається фіксація злочинів. Такі обставини, як переміщення лінії фронту, мінна небезпека, відсутність можливості тривалого огляду місця події, знищення матеріальних об'єктів або неможливість оперативного доступу до свідків, істотно ускладнюють процес формування доказової бази [3, с. 40]. У цих умовах криміналістична наука має відігравати роль компенсаторного механізму, забезпечуючи стандартизовані методики, алгоритми та моделі виявлення типових помилок. Особливо важливою є розробка адаптивних рекомендацій для проведення огляду місця події у зонах підвищеної загрози, роботи зі свідками, які перебувають у травматичних обставинах, та документування доказів у режимі обмеженого доступу.

Для перевірки ефективності обраних методів доцільно розглянути практичний кейс із реального розслідування обстрілу цивільної інфраструктури в деокупованому населеному пункті, коли слідчі та експерти зіткнулися з численними складнощами: часткова руйнація будівель, мінна небезпека, відсутність цілісної фотодокументації та дефіцит сучасних технічних засобів для тривимірного моделювання місця події. Внаслідок цього первинне збирання доказів було ускладнене, а частина слідів виявилася втраченою. Для компенсації цих обмежень використовувалися безпілотні літальні апарати для аерозйомки, аналіз супутникових знімків, мобільні ДНК-лабораторії та методи OSINT для перевірки інформації з відкритих джерел. Досвід

показав, що навіть в екстремальних умовах застосування стандартизованих криміналістичних методик дозволяє мінімізувати процесуальні помилки, забезпечити безпеку працівників та підвищити доказову цінність отриманих матеріалів [4, с. 145–147].

Підсумовуючи результати дослідження криміналістичних аспектів виявлення та аналізу помилок під час досудового розслідування злочинів у період воєнного стану, можна впевнено стверджувати, що на сьогодні ефективність слідчої роботи формується на перетині сучасних технологій та міжнародних стандартів документування воєнних злочинів. Війна створює середовище, у якому кожна слідча дія відбувається під тиском часу, браку ресурсів і часто – під звуки вибухів. У таких умовах навіть досвідчені фахівці стикаються з ризиком тактичних і процесуальних помилок, адже реальність фронту не залишає місця для довгих роздумів чи комфортної фіксації слідів події.

Отже, для підвищення ефективності досудового розслідування в умовах воєнного середовища критично важливим є методологічне опрацювання механізмів виникнення та класифікації слідчих помилок. Така типологізація повинна охоплювати: помилки фіксації (технічні), помилки інтерпретації (аналітичні), помилки прийняття рішень (тактичні) та помилки організації розслідування (системні). Формування науково обґрунтованої класифікації створює передумови для оптимізації навчальних програм, підвищення кваліфікації персоналу та створення механізмів оцінювання якості слідчих дій у режимі реального часу [5, с. 16–18].

Підкреслимо, коли національні методики поєднуються з міжнародними алгоритмами, це не лише підвищує професійну впевненість слідчого, але й зміцнює інституційну стійкість правоохоронної системи загалом. Водночас така інтеграція формує простір довіри між Україною та світовою спільнотою, адже документування воєнних злочинів – це не тільки внутрішня справа держави, а й важливий елемент глобального правосуддя. Криміналістичні аспекти виявлення та аналізу помилок під час розслідування в умовах воєнного стану поєднують правові, тактичні й технологічні складові та потребують системного підходу. Це є ключовою умовою забезпечення ефективного й об'єктивного досудового розслідування в умовах воєнних викликів. Подальший розвиток пов'язаний із удосконаленням

цифрових технологій, нових стандартів якості слідчих дій та механізмів міжнародної взаємодії.

Таким чином у загальному контексті ці підходи створюють якісно нову систему попередження і подолання помилок, властивих досудовому розслідуванню у воєнний час. Такі стандарти стають своєрідною «опорою» для слідчих: вони допомагають уникати помилок, структурувати фіксацію фактів, зберегти докази в їхній цілісності та забезпечити можливість їхнього подальшого використання на міжнародному рівні. Вони посилюють позицію України в міжнародних процесах, допомагають фіксувати правду навіть у найскладніших умовах і забезпечують реальну можливість притягнути винних до відповідальності, незважаючи на обставини, що диктує війна.

Список використаних джерел

1. Перегляд Використання кримінального аналізу під час оперативного провадження і досудового розслідування в умовах воєнного стану *universum. Молодіжна наукова ліга Архів*. URL:<https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1090/1102> (дата звернення: 18.11.2025).

2. Авзалова Д., Вичавка В. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. *Grail of Science*. 2023. № 31. С. 136–143. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.15.09.2023.22> (дата звернення: 18.11.2025).

3. Особливості проведення огляду місця події в умовах збройного конфлікту: методичні рекомендації / С. В. Обшалов, Д. Б. Санакоєв, К. О. Чаплинський та ін. ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 40 с.

4. Пчеліна О. В, Пчелін В. Б. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів (м. Одеса, 21 лют. 2024 р.). С. 145–147.

5. Актуальні питання криміналістики та судової експертизи: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 листоп. 2022 р.). Київ : НАВС, 2022. С. 16–18.